

*Ivans
Jefremovs*

*ČŪSKAS
SIRDS*

Cor Serpentinis (*Čūska sirds*) (1959?) *Сerpдe змeу* Zinātniski fantastisks stāsts tematiski turpina **Andromēdas miglāja** norises — Zemes astronauti tālu kosmosā satiek citas civilizācijas pārstāvjus, kuru vielmaiņa balstās uz ftora, nevis uz skābekļa, kā zemiešiem.

Otrais stāsts fantastiskā triloģijā ko Ivans Jefremovs uzrakstīja par cilvēces tālu nākotni. Pirmā grāmata, kura izdota latviešu valodā ir Andromēdas miglājs, bet trešā grāmata ar nosaukumu Vērša stunda netika iztulkota latviešu valodā, jo daži komunistiskās partijas bonzas saskatīja planētas Tormanss sociālajā iekārtā līdzīgas iezīmes ar toreiz pastāvošo komunistisko režīmu.

Vērša stunda (1969) *Час Быка* Zinātniski fantastisks romāns, kura darbība risinās uz tālas planētas Tormans (Mociības), kur valda nežēlīga oligarhiska tirānija. Dzīve tur lielā mērā atgādināja padomju reālijas. Romāns tika publicēts klajas izdevēju nevērības dēļ, par ko viņiem nācās dārgi samaksāt. Atklāti kritizēt romānu padomju vara neuzdrīkstējās — Jefremovs bija pārāk populārs, taču grāmata uz 20 gadiem tika noklusēta — to nepublicēja, izņēma no bibliotēkām un nepieminēja nekādos rakstniekam veltītos rakstos.

Grāmatu gribēja aizliegt, bet krievu valodā tā jau bija nodrukāta un atradās veikalu plauktos. Tomēr autors tika pakļauts vajāšanām. Latviski protams nav iztulkota.

Stāstos un romānos Jefremovs slavēja padomju cilvēku un “drīz gaidāmo” komunistisko nākotni, kad visiem uz Zemes klāsies jauki un saulaini, taču viņam pašam nebija ilūziju par to, kādā valstī un kādā laikā viņš dzīvo — īsi pirms Staļina nāves viņš apcietinājuma gaidās sadedzināja savas dienasgrāmatas un vēstules. Drīzumā pēc Jefemova nāves (1972.gada 5.oktobrī 65 gadu vecumā) VDK darbinieki izdarīja viņa dzīvokli kratīšanu, meklējot “ideoloģiski kaitīgu literatūru”, un atņēma visus viņa melnrakstus. Uz diviem gadu desmitiem Jefremova vārds tika aizmirsts.

- [I. Jefremovs](#)

I. Jefremovs

Čūskas Sirds

«Telūrs» bija pabeidzis ceturto pulsāciju. Mīklainais debess ķermenis — lidojuma mērķis, kas iezīmējās labajā pārskata ekrānā, tagad šķita tik liels kā Saule, ja to aplūkotu no Merkura. Ekspedīcijas zvaigžņu kuģis atradās mazāk nekā četrus parsekus attālumā no milzīga, blāva spīdekļa KNT-8008, kuru no Zemes tikko varēja saskatīt pat visspēcīgākajos teleskopos. Tādas zvaigznes — to diametrs vienlīdzīgs simt piecdesmit līdz simt septiņdesmit Saules diametriem — izcēlās ar bagātu oglekļa saturu atmosfērā. Divu triju tūkstošu grādu temperatūrā ogleklis veidoja īpašas molekulu ķēdītes, kas parasti sastāvēja no trim atomiem. Ar šīm molekulām piesātinātā atmosfēra aizturēja spektra violetās daļas starojumu. Tādēļ milža gaisma bija ļoti vāja salīdzinājumā ar tā apmēriem.

Taču līdz simt miljoniem grādu sakarsētie oglekļa gigantu centri izstaroja varenas neitronu plūsmas, kas pārvērtā vieglos elementus smagajos. Zinātnieki uzskatīja oglekļa zvaigznes par milzu fabrikām, kas ražo smagos elementus un ar periodiskiem sprādzieniem tos izkaisa telpā.

Pulsāciju kuģis beidzot bija devis cilvēcei iespēju tuvāk iepazīt šādu zvaigzni un izprast tajā notiekošo matērijas pārveidošanas procesu būtību.

Zvaigžņu kuģa apkalmes locekļi pamodās un uzsāka pētījumus, kuru dēļ bija šķīrušies no Zemes uz veseliem septiņsimt gadiem. Kuģa ātrums tagad šķita samērā niecīgs, bet lielāks šobrīd nebija vajadzīgs.

Ekspedīcija lidoja, novirzoties mazliet uz dienvidiem no oglekļa zvaigznes. Tāpēc lokatora melnais ekrāns nedēļām, mēnešiem un pat gadiem ilgi palika bezcerīgi tumšs. «Telūrs» nebija tik liels kā kvantu raķetes, kuras vairs nebūvēja, kopš astronautikā tika ieviests pulsāciju princips.

Agrāko laiku gigantiskie zvaigžņu kuģi uzņēma divsimt cilvēku, un paaudžu maiņa ļāva tiem samērā dziļi iespiesties starpzvaigžņu telpā. Taču, katram kuģim atgriežoties, uz Zemes parādījās desmitiem tālas pagātnes pārstāvju. Kaut gan šo cilvēku attīstības līmenis bija ļoti augsts, tomēr jaunais laikmets parasti likās viņiem svešs un dziļa melanholija bieži vien pārņēma bijušos kosmosa ceļiniekus.

Tagad pulsāciju kuģi nogādās pētniekus vēl daudz tālāk. Paies tikai samērā īss laiciņš, raugoties, protams, no astronautu viedokļa, un cilvēku sabiedrībā parādīsies tūkstošgadīgi Metuzālemi. Tie, kuriem būs lemts doties ceļā uz citām galaktikām, atgriezīsies pēc miljoniem gadu. Tāda ir tālo kosmisko ceļojumu ēnas puse. Viltīgas lamatas, ko

daba izlikusi saviem neremdināmi ziņkārīgajiem dēliem.

Jauno zvaigžņu kuģu apkalpē ietilpa tikai astoņi cilvēki. Un, lai gan «Telūrs» izskatījās krietni mazāks par saviem priekštečiem, tas tomēr bija milzīgs kuģis, kas nodrošināja ikvienam apkalpes loceklim visas iespējamās ērtības.

Atmoda pēc ilgstošā miega, kā parasti, izraisīja cilvēkos enerģijas pieplūdumu. Zvaigžņu kuģa iemītnieki — lielāko tiesu jaunieši — pavadīja vaļas brīžus vingrošanas zālē.

Viņi mēdza izgudrot vissarežģītākos vingrojumus, fantastiskas dejas vai arī, tērpušies antigravitācijas jostās, lidināties neiedomājamās pozās starp zāles griestiem un grīdu. Sevišķu prieku astronautiem sagādāja peldēšanās lielajā baseinā, kura jonizētais, viegli fosforescējošais ūdens šķita saglabājis Zemes tautu šūpuļa — Vidusjūras brīnišķīgo zilgmi.

Nometis darba tērpu, mehāniķis Kari Rams jau gribēja doties uz baseinu, kad viņu aizturēja nebēdnīga balss:

— Kari, palīdziet! Bez jums man nekādi nepadodas šis pagrieziens.

Slaidā ķimīķe Taina Dane, kuras isā, zaļā tunika labi saderēja ar viņas acu krāsu, bija visjaunākā un jautrākā ekspedīcijas dalībiece. Ar savu aizrautīgo straujumu viņa ne vienu reizi vien jau bija samulsinājusi nosvērto mehāniķi. Taču dejas viņš mīlēja no mazāk kā Taina un tādēļ arī šoreiz smaidīdams sekoja meitenes aicinājumam.

Labu laiku dejujuši, jaunieši beidzot apstājās. Kari Rams satvēra Tainas roku.

— Iesim uz bibliotēku. Līdz maiņai man atlikušas vēl divas stundas.

Tāpat kā visu zvaigžņu kuģu, arī «Telūra» bibliotēka atradās tieši aiz centrālā komandpunkta. Kari un Taina atvēra trešā šķērsgaiteņa hermētiskās durvis un drīz vien sasniedza centrālās ejas elipsveidīgo lūku. Tikko jauniešu kājas uzmina bronzas plāksnei, smagās durvis klusi pavērās un viņi sadzirdēja varenas vibrējošas skaņas. Taina priecīgi saspieda Kari Rama pirkstus.

— Muts Angs!

Abi ieslīdēja bibliotēkā. Izklīdētā gaisma šķita sabiezējam dūmakā pie telpas blāvajiem griestiem. Pusēnā starp filmoteku kolonām dziļos atzveltnes krēslos sēdēja divi vīrieši. Taina ieraudzīja ārstu Svētu Simu un pulsācijas iekārtu inženieri Jasu Tinu, kas, pievēršis plakstus, par kaut ko sapņoja. Nedaudz tālāk pa kreisi, zem akustisko aparātu spožajām gliemenēm pats «Telūra» kapteinis bija domīgi noliecies pāri sudrabotam elektronisku vijolklavieru futrālīm.

Viņa ceturtais ceļojums kosmosā... Vēl nekad viņam nebija nācies izdarīt tik tālu lēcieni laikā un telpā. Septiņsimt gadu! Turklāt tādos apstākļos, kad dzīves temps uz Zemes kļūst aizvien straujāks, kad

zinību limenis krasi ceļas, kad sasniegumi un atklājumi aug kā lavīna! Grūti salīdzināt tik atšķirīgus vēstures posmus. Taču seno civilizāciju laikmetos septiņsimt gadiem nebija lielas nozīmes. Toreiz sabiedrības attīstību vēl nestimulēja ne zināšanas, ne arī nepieciešamība, un tā izpaudās galvenokārt jaunu, vēl neapdzīvotu platību apgūšanā. Toreiz laiks plūda bezgala lēni, un cilvēces dzīves ritms bija tikpat nesteidzīgs kā ledāju kustība Arktikā un Antarktīkā.

Gadsimts pēc gadsimta aizritēja gandrīz bez pēdām. Ko gan varēja nozīmēt šādos apstākļos viena cilvēka dzīvība, simt vai pat tūkstoš gadu?

Toties tagad mēģinājums ieskatīties nākotnē, pārlecot diženu atklājumu un atziņu bagātiem septiņiem gadsimtiem, liek noreibt aiz ziņkāres un grandiozu notikumu gaidām.

Ja vien kustība, pārmaiņas spēj dot istu laimi, tad kas gan ir laimīgāks par viņu un viņa biedriem. Un tomēr tas nav tik vienkārši! Cilvēks ir pretrunu pilns tāpat kā pasaule, no kuras tas cēlies. Tiekdamies pēc mūžīgām pārmaiņām, mēs reizē skumstam par zudušo vai, pareizāk, par to labo un jauko, ko saglabājusi mūsu atmiņa un kas iemūžināts daudzās leģendās par sen aizritējušiem zelta laikiem...

Centrālajā komandpunktā kapteiņa palīgs Tejs Erons bija radījis savu iemīloto vakara noskaņu. Dega tikai visnepieciešamākās spuldzes, un maigajā pakrēsli lielā, apaļā telpa šķita sevišķi mājīga. Palīgs klusi dungsēja kādu vienkāršu dziesmiņu un pārbaudīja kursa aprēķinus. Kuģa ceļš tuvojās galam — šodien vajadzēja sākt pagrieziena Čūsksneša virzienā, lai paietu garām izpētītajai oglekļa zvaigznei. Tuvoties tai vēl vairāk kļuva bīstami. Milzu spīdekļa izstarotās gaismas spiediens sāka pieaugt tādā mērā, ka, nesamazinot ātrumu, zvaigzņu kuģis riskēja saņemt iznīcinošu triecienu.

Tejs Erons sajuta, ka uz viņu kāds skatās. Muts Angs bija pārliecies pāri palīga plecam un nolasīja aparātu rādījumus no apakšējās skalu rindas kvadrātveida lodziņiem. Erons jautājoši pavērās kapteinī, un tas smaidīdams pamāja ar galvu. Tai pašā brīdī palīgs iedarbināja brīdinājuma signālu, un tūdaļ visās kuģa telpās atskanēja metāliskā balss:

— Klausieties visi!

Muts Angs satvēra mikrofonu. Viņš zināja, ka ikviens apkalpes loceklis šobrīd instinktīvi pievērsies kādam sienā iebūvētam reproduktoram; cilvēks vēl nebija atradinājies lūkoties skaņas virzienā, kad gribēja būt sevišķi uzmanīgs.

— Klausieties visi! — Muts Angs atkārtoja. — Pēc piecpadsmit minūtēm sāksim bremsēt. Visiem, izņemot dežurantus, atrasties savās kajītēs. Pirmais bremsēšanas posms beigsies pulksten astoņpadsmitos. Otrais — ar seškārtīgu pārslodzi — ilgs sešas diennaktis. Pagrieziena tiks izdarīts pēc signāla TB — trieciena briesmas. Viss!

Pulksten astoņpadsmiņos kapteinis piecēlās un, pārvarēdams inerces spēka izraisītās sāpes krustos un pakausī, devās uz savu kajīti.

Tejs Erons sarauca uzacis. Bez šaubām, zvaigžņu kuģu spēks un izturība pieauga no gada gadā. «Telūru» pat grūti salīdzināt ar tām čaumaliņām, kuras kādreiz peldēja pa Zemes jūrām un senatnē tika dēvētas par kuģiem. Un tomēr arī viņa zvaigžņu kuģis ir ne vairāk kā rieksta čaumala Visuma bezgalīgajos plašumos... Tāpēc sirds vienmēr likās mierīgāka, kad manevra laikā kapteinis bija nomodā.

Kari Rams gandrīz vai palēcās gaisā, kad sadzirdēja Muta Anga nebēdnīgos smieklus. Pirms dažām dienām kuģa apkalpi bija satraukusi vēsts par kapteiņa pēkšņo saslimšanu. Tejam Eronam vajadzēja patstāvīgi izpildīt visu paredzēto programmu — pagriezt kuģi, pārtrināt tā gaitu, lai izvairītos no oglekļa zvaigznes staru spiediena, un iesākt pulsāciju atpakaļ — Saules virzienā. Bet tagad abi soļoja blakus, un kapteiņa palīgs centās apspiest smaidu. Saziņā ar ārstu Muts Angs, izrādās, bija tišām atteicies no kuģa vadišanas, lai dotu iespēju Tejam Eronam patstāvīgi veikt visu operāciju. Palīgs neteica, protams, ne vārda par to, cik smagas šaubas mākušas viņu pirms pagrieziņa. Toties viņš pārmeta kapteinim, ka tas sagādājis apkalpei nevajadzīgas rūpes un uztraukumu.

Muts Angs jokodams taisnojās un centās pierādīt Tejam Eronam, ka gandrīz absolūtajā kosmiskās telpas tukšumā kuģa pagrieziens neesot saistīts ar kaut cik nopietnām briesmām. Katra aprēķina četrkārtīgā pārbaude izslēdza jebkuru neprecizitāti. Turklāt spēcīgā staru spiediena dēļ zvaigznei nevarēja būt ne asteroīdu, ne meteorītu joslas.

— Vai tiešām jūs nekā cita vairs negaidāt? — nedroši vaicāja Kari Rams, kad «Telūra» komandieris bija atstājis vadības centrāli.

Tejs Erons izbrīnījies palūkojās uz viņu. Aparāti vienmērīgi dūca. Sasniedzis maksimālo ātrumu, milzīgais kuģis strauji attālinājās no oglekļa zvaigznes.

Piepeši kaut kas notika. Lielā lokatora ekrānā uzzibsnīja trīcoša dzirkstelīte. Spalgi iedžinkstējās zvans. Astronautiem aizrāvās elpa.

Ilgi nedomādams, Tejs Erons ieslēdza trauksmes signālu, kas aicināja visus apkalpes locekļus ieņemt vietas pēc avārijas reglamenta.

Muts Angs iedrāzās centrālajā komandpunktā un ar diviem lēcieniem sasniedza pulti. Melnais lokatora spogulis atdzīvojās. Kā tumšā atvarā tajā peldēja gaismas lodīte — maziņa, maziņa, bet ar asi norobežotām malām. Lodīte svārstījās augšup leju un tai pašā laikā lēni pārvietojās pa labi. Astronautus pārsteidza tas, ka roboti, kam vajadzēja novērst kuģa sadursmi ar meteorītiem, nedarbojās. Vai tas nozīmē, ka ekrānā redzams nevis viņu pašu, bet gan kāda sveša lokatora stars?

Zvaigžņu kuģis nemainīja kursu, un gaismas punktiņš tagad

mirgoja apakšējā ekrāna labajā kvadrātā. Pēkšņa nojauta lika Mutam Angam nodrebēt, Tejatm Eronam sakost lūpas, Kari Ramam drudžaini saspiest vadības pults apmali. Pretim lidoja nezināms ķermenis, kas raidīja spēcīgu lokatora staru, tādu pašu, kādu izplatījumā meta «Telūrs».

Vēlēšanās, lai viņu nojauta šoreiz piepildītos, lai pēc spārnotā cerību lidojuma nebūtu jāatkrīt drūmā vilšanās bezdibenī, kā tas jau simtiem reižu atgadījies ar Zemes astronautiem, — šī vēlēšanās bija tik izmisīga, ka «Telūra» kapteinis nespēja izdvest ne vārda. Un viņa satraukums, šķiet, bija pielipis arī svešajiem, kas lidoja tur, melnajā izplatījuma tālē.

Spožais punktiņš uz ekrāna nodzisa, tad atkal uzliesmoja un sāka mirgot ar regulārām atstarpēm, šķīlot pārmaiņus četrus un divus zibšņus citu pēc cita. Šādu uzliesmojumu secību kosmosā spēja radīt tikai viens vienīgs spēks — cilvēka doma.

Nu vairs nevareja but šaubu: viņiem tuvojas zvaigžņu kuģis.

Seit, neiedomājami tālajā Kosmosa apgabalā, ko Zemes cilvēki sasniedza pirmo reizi, tas varēja būt tikai kādas citas pasaules, kādas citas planētu sistēmas zvaigžņu kuģis.

Ari «Telūra» galvenais lokators sāka darboties ar pārtraukumiem. Kari Rams pārraidīja dažus pieņemtā gaismas koda signālus. Likās gluži neticami, ka šīs vienkāršās pirksta kustības varētu tur uz nezināmā kuģa ekrāna izraisīt regulāras secības uzliesmojumus.

Muta Anga balss kuģa skaļruņos nodeva viņa saviļņojumu!'

— Klausieties visi! «Telūram» tuvojas svešs kuģis! Mēs novirzāmies no kursa un steidzami sākam bremsēt. Pārtraukt visus darbus! Steidzama bremsēšana! Visiem ieņemt vietas!

Nedrīkstēja vairs zaudēt ne mirkli. Ja pretim lidojošais kuģis kustējās apmēram tikpat ātri kā «Telūrs», tad kuģi tuvojās cits citam gandrīz ar gaismas ātrumu. Lokators atstāja cilvēku rīcībā tikai dažas sekundes. Kamēr Muts Angs runāja mikrofonā, viņa palīgs kaut ko pačukstēja Kari Ramam. Nobālis aiz sasprindzinājuma, jauneklis izdarīja kaut kādas manipulācijas uz lokatora pults.

— Lieliski! — iesaucās komandieris, vērodams, kā lokatora stars uz kontroles ekrāna iezīmēja bultu, izlocījās pa kreisi, atpakaļ un savijās ciešā spirālē.

Pagāja ne vairāk kā desmit sekundes. Uz ekrāna pazibēja spoža bulta, saliecās pa labi, tad atpakaļ un tūdaļ pat sagriezās spirālē. Atvieglojuma nopūta, gandrīz vairs, izlauzās no ļaužu krūtīm. Nepazīstamie, kas tuvojās «Telūram» no kosmiskās telpas noslēpumainajām dzīlēm, bija viņus sapratuši!

Spalgi ieskanējās trauksmes zvans. Tejs Erons zibenātri izslēdza robotu, kas vadīja kuģi, un pats nemanāmi novirzīja «Telūru» pa kreisi. Zvans apklusā, ekrāns satumsa. Ļaudis tikko paspēja ievērot

gaismas svītru, kas pavidēja tā labajā pusē. Neiedomājamā ātrumā kuģi aizjoņoja viens otram garām.

Paies dažas dienas, iekams tie atkal satiksies. Bet īstais mirklis nav nokavēts! Abi zvaigžņu kuģi nobremzēs, pagriezīsies un pēc nekļūdīgi aprēķināta kursa no jauna dosies uz tikšanās vietu...

«Telūra» bibliotēkā pulcējās visa apkalpe. Tikai dežurants bija palicis pie kuģa sarežģītās elektroniskās vadības sistēmas. Pēc bremzēšanas «Telūrs» tūdaļ devās pretim svešajam zvaigžņu kuģim. Taču šajā laikā tas jau bija paspējis attālināties no tikšanās vietas vairāk nekā par desmit miljardiem kilometru. Tagad kuģis lidoja lēni, apmēram ar vienu divdesmito daļu absolūtā ātruma; elektroniskās ierīces nemitīgi pārbaudīja un koriģēja tā kursu. Neaptveramajā kosmosā vajadzēja no jauna atrast neredzamu punktu un tad sameklēt tajā pavisam niecīgu putekli — svešo zvaigžņu kuģi. Astonas diennaktis ilgs neciešamā gaidīšana. Ja aprēķini izrādīsies precīzi un kuģis nenovirzīsies no aprēķinātā kursa, ja arī svešie nekļūdīsies un viņu rīcībā būs tikpat precīzi aparāti, tad kuģus, domājams, varēs tuvināt tādā mērā, lai necaurredzamajā tumsā tie sataustītu cits citu ar lokatoru stariem.

Un tad, pirmo reizi vēsturē, cilvēks saskarsies ar saviem domu brāļiem, ar būtnēm, kurām līdzīgi spēki un tieksmes. Ar tiem, kuru esamību jau sen paredzējis un pierādījis cilvēka gaišais, bezgala tālredzīgais prāts. Grūti iztēlojamos laika un telpas bezdibeņus, kas šķir apdzīvotās pasaules, līdz šim nebija izdevies pārvarēt. Bet tagad Zemes cilvēki sniegs rokas citām domājošām būtnēm un ar viņu starpniecību droši vien nodibinās sakarus ar brāļiem, kas mīt vēl tālākos debess novados. Domu un darbu virknes saistīs aizvien jaunas un jaunas pasaules, iezīmējot saprāta galīgo uzvaru pār stihiskajiem dabas spēkiem.

Miljardiem gadu tumšo un silto jūru ličos knosījās niecīgi dzīvu gļotu pūslīši. Vēl simtiem miljoniem gadu no tiem veidojās sarežģītāki radījumi, kas galu galā pārcēlās uz sauszemi. Pilnīgā atkarībā no apkārtējiem spēkiem, nežēlīgā cīņā par eksistenci pagāja vēl miljoniem gadsimtu. Un tikai tad daba radīja lielas smadzenes — dzīvo būtnu visuniversālāko instrumentu un varenāko ieroci.

Bet arī pēc tam aizritēja vēl daudzi gadu tūkstoši, pilni karu un ciešanu, bada un apspiestības, tumsības un reizē — ticības labākai nākotnei.

Pēcteči nepievīla savus senčus: labākā nākotne kļuva par tagadni, bezšķiru sabiedrībā apvienotā cilvēce, atbrīvojusies no bailēm un apspiestības, sasniedza nepieredzētus mākslu un zinību kalngalus. Tai izrādījās pa spēkam arī pats grūtākais — pieveikt kosmisko telpu. Un lūk, visa mokpilnā cilvēces vēsture, visas cilvēku uzkrātās zināšanas, viņu titāniskie pūliņi vainagojušies ar tālas darbības zvaigžņu kuģa

izgudrošanu, un šis kuģis — «Telūrs» jau traucas mūsu galaktikas neizpētītajās dzīlēs. Matērijas attīstības augstākā pakāpe, kas izveidojusies Saules sistēmā, tagad, pateicoties «Telūram», saskarsies ar cita, droši vien ne mazāk sarežģīta un grūta attīstības ceļa virsotni.

Šādas vai līdzīgas domas šinīs dienās satrauca visus kosmonautus. Mirkļa nozīmīguma apziņa darīja nopietnu pat visjaunāko apkalpes locekli — Tainu. Niecīga cilvēku saujiņa — vai tā spēs godam pārstāvēt cilvēces darbu, varonību, gudrību, skaistumu, spēku, neizsīkstošo jaunrades enerģiju? Tai pašā laikā kosmonautus nodarbināja arī cits, ne mazāk svarīgs un uztraucošs jautājums: kādi ir tie, kas patlaban dodas mums pretim? Vai Zemes cilvēku acīm viņi likties skaisti vai arī atbaidoši?

Bioloģe Afra Devi lūdza vārdu.

Jaunā sieviete, ko nervu uzbudinājums bija padarījis vēl daiļāku, bieži pievērsās gleznai, kas rotāja vienu no zāles sienām. Ekvatoriālās Āfrikas Mēness kalnu panorāma ar satriecošu kontrastu — drūmas, mūža mežiem apaugušas nogāzes un gaiši spīguļojošas klinšu virsotnes. Šis audekls šķita īpaši radīts, lai atainotu viņas izteiktās domas.

Afra runāja par to, ka cilvēce jau sen atteikusies no kādreiz izplatītajām teorijām, saskaņā ar kurām domājošu būtņu āriene un ķermeņu uzbūve var būt ļoti dažāda. Patiesībā cilvēka — Zemes vienīgā domājošā radījuma — izskats nekādā ziņā nebija veidojies nejauši. Tas atbilda šā radījuma daudzveidīgajām pielāgošanās spējām un milzīgajai smadzeņu, kā arī nervu sistēmas slodzei...

— Man patīk šī teorija, — Tejs Erons atbalstīja biologi, — bet...

— Es saprotu, — Afra viņu pārtrauca. — Pat niecīgas izmaiņas cilvēka ārienē palaikam rada atbaidošā kropluma iespaidu. Iedomājieties, piemēram, cilvēku, kas negadījuma rezultātā zaudējis degunu, plakstus vai lūpas. Visus šos defektus mēs uztvertu kā atbaidošu kroplību tieši tāpēc, ka tās parādījušās uz ierasto, visiem zināmo formu pamata. Zirga vai suņa purns krasi atšķiras no cilvēka sejas, un tomēr mēs to neuzskatām par kroplu vai atbaidošu. Vēl vairāk, to var pat uzskatīt par glītu. Tas tāpēc, ka šo kustoņu ārienē izpaužas lietderības skaistums. Toties sakropļotā cilvēka sejā izjaukta dabiskā harmonija..

— Tātad, ja svešinieki atšķirsies no mums ļoti stipri, tie neliksies atbaidoši? Bet ja nu viņi būs līdzīgi cilvēkiem, tikai ar ragiem un snuķiem? — Tejs joprojām nepadevās.

— Ragi domājošai būtnei nav vajadzīgi un nekad arī nebūs. Deguns var būt izstiepts līdzīgi snuķim (kaut gan, ja attīstītas rokas, bez kurām cilvēks vispār nav domājams, arī snuķis nav nepieciešams). Tas būs īpašs gadījums vai pat izņēmums. Bet viss, kas veidojas vēsturiski, dabiskās izlases ceļā, kļūst par likumsakarību. Tāpēc es arī

nedomāju, ka svešajā zvaigžņu kuģī mēs sastapsim ragainus vai ar astēm apveltītus briesmoņus — tur tiem nav vietas! Tikai zemākas dzīvības formas ir ļoti dažādas; jo tas augstākas, jo vairāk līdzinās cita citai.

— Jūs esat uzvarējusi! — Tejs Erons sirsnīgi uzsmaidīja draudzenei.

Gluži negaidot sāka iebilst Kari Rams. Mazliet pietvīcis aiz jauneklīga mulsuma, viņš centās pierādīt, ka svešās būtnes pat, ja tās apveltītas ar gluži cilvēcisku un daiļu ārieni, var stipri atšķirties no mums pēc sava domāšanas veida, saviem priekšstatiem par pasauli. Un tieši šajā sakarā svešie var kļūt mums par nežēligiem, briesmīgiem ienaidniekiem.

Šo viedokli kategoriski nosodīja Muts Angs.

— Vēl nesen es par to domāju, <— kapteinis sacīja, — un sapratu, ka attīstības augstākajās pakāpēs nekādi pārpratumi starp domājošām būtnēm nav iespējami. Cilvēka domāšana, tā saprāts atspoguļo apkārtējās pasaules, visa kosmosa loģiskās attīstības likumus. Šajā ziņā cilvēks ir mikrokosms. Tāpēc doma, lai kur tā rastos, vienmēr un visur pamatosies uz matemātisko un dialektisko loģiku. Nevar būt nekādu «citu», krasī atšķirīgu domāšanas veidu, tāpat kā nevar būt cilvēka ārpus sabiedrības un dabas...

— Es gribētu piebilst, — sacīja bioloģe, — ka cilvēces vēstures spilgtākā iezīme ir savstarpējās saprašanās pieaugums, kas nemitīgi pavadīja kultūras attīstību. Jo vairāk attīstījās kultūra, jo vieglāk dažādām bezšķiru sabiedrības tautām un rasēm bija saprast citai citu, jo tuvāki visiem kļuva kopīgie mērķi un jo saprotamāka nepieciešamība apvienot sākotnēji atsevišķas valstis, bet vēlāk — visu planētu, visu cilvēci. Attīstības līmenī, ko sasniegusi Zeme un neapšaubāmi sasnieguši arī tie...

— Pilnīgi pareizi, — viņai piekrita Muts Angs, — divas dažādas planētas, kuru iedzīvotāji izcirtuši ceļu uz kosmosu, sapratīsies daudz vieglāk nekā divas mežonīgas tautas uz vienas un tās pašas planētas!

— Bet kur tad paliek kosmiskie kari, par kuru neizbēgamību bija pārliecināti daži mūsu senči? — vaicāja Kari Rams.

— Kur ir tā izdaudzīnātā grāmata, ko jūs kādreiz solījāt mums parādīt? — pēkšņi atcerējās Tejs Erons. — Grāmata par diviem zvaigžņu kuģiem, kas pirmajā tikšanās brīdī taisījās viens otru iznīcināt?

Kuģa kapteinis piecēlās un devās uz savu kajīti. Dažas minūtes vēlāk viņš atgriezās ar mikrofilmas zvaigznīti, ko ielika lasīšanas mašīnā. Senā amerikāņu autora fantāzija bija ieintrīģējusi visus kosmonautus.

Stāsts, kas saucās «Pirmā saskare», dramatiskos toņos attēloja Zemes zvaigžņu kuģa tikšanos ar svešu kuģi Krabja miglājā, vairāk

nekā tūkstoš parseku attāluma no Saules. Zemes zvaigžņu kuģa komandieris pavēlēja saviem ļaudīm sagatavoties, lai jebkurā mirklī varētu iznīcināt zvaigžņu kartes, novērojumu materiālus un kursa aprēķinus, kā arī vērst pret svešo kuģi visus meteorītu iznīcināšanai paredzētos lielgabalus. Pēc tam apkalpes locekļi sāka apspriest visatbildīgāko jautājumu: vai viņiem ir tiesības ievadīt sarunas ar svešo zvaigžņu kuģi vai arī tam nekavējoties jāuzbrūk? Astronauti bija nobažījušies, ka svešie aprēķinās viņu kuģa ceļu un tad kā iekarotāji dosies uz Zemi.

Šīs neprātīgās domas kuģa ļaudis uzņēma kā neapstrīdamu patiesību. Divu neatkarīgi radušos civilizāciju saskarei, pēc komandiera uzskatiem, bija nenovēršami jābeidzas ar sadursmi, kurā uzvarēs tas, kam spēcīgāki ieroči. Tikšanās kosmosā varēja nozīmēt vai nu tirdzniecību, vai karu — neko citu stāsta autors, acīm redzot, nespēja iedomāties.

Drīz vien noskaidrojās, ka svešie, kas redzēja tikai infrasarkanos starus un sazinājās ar radioviļņu palīdzību, citādi tomēr stipri līdzīgi Zemes cilvēkiem. Tāpēc astronautiem izdevās samērā viegli atšifrēt viņu valodu un uzzināt viņu domas.

Svešā zvaigžņu kuģa komandierim bija tikpat trūcīgas sociālās zināšanas kā cilvēkiem. Arī viņš laužija galvu par to, kā izkulties sveikā no kļūmīgās situācijas un tai pašā laikā neiznīcināt Zemes zvaigžņu kuģi.

Sen gaidītā, lieliskā nejaušība — dažādu pasaulu domājošu būtnu pirmā tikšanās — draudēja izvērsties briesmīgā nelaimē. Kuģus, kuri peldēja izplatījumā, šķīra apmēram 700 jūdzes, un to apkalpes nu jau vairāk nekā divas nedēļas veda sarunas ar robotu palīdzību.

Abi komandieri lūkoja viens otru pārliecināt parsavu miermīlību un reizē apgalvoja, ka nevarot ticēt nevienam sarunu partnera vārdam. Stāvoklis būtu pilnīgi bezcerīgs, ja neiejauktos stāsta galvenais varonis — jauns astrofizikis. Viņš paslēpa skafandrā drausmīgu sprāgstvielu lādiņu un kopā ar savu komandieri devās apciemot svešo zvaigžņu kuģi. Tur viņi iesniedza ultimātu: daļai svešā kuģa apkalpes jāpāriet uz Zemes kuģi, bet daļai no tā apkalpes — savukārt uz svešo kuģi. Pēc tam jāpadara nekaitīgi visi ieroči, jāapgūst kuģa vadīšanas tehnika un jāpārved abu ekspedīciju mantas. Bet tikmēr abi varoņi ar bumbām paliks svešajā zvaigžņu kuģī, lai gadījumā, ja rastos kaut mazākās aizdomas, to nekavējoties uzspridzinātu. Svešā kuģa komandieris ultimātu pieņēma. Kuģu maiņa un atbrūņošana noritēja sekmīgi. Pēc tam melnais zvaigžņu kuģis ar cilvēkiem un Zemes kuģis ar svešiniekiem, steidzīgi attālinādamies no tikšanās vietas, pazuda miglāja blāzmainajā spīdumā.

... Bibliotēkā izcēlās kņada. Vēl lasīšanas laikā jaunākie astronauti bija nepārprotami izrādījuši savu nepacietību. Tagad visi gribēja izteikties, bet daži tikko spēja atturēties no vislielākās nepieklājības — mēģinājuma pārtraukt biedru.

Vairākums atzīmēja kraso pretrunu starp stāsta darbības laiku un varoņu psiholoģiju. Ja zvaigžņu kuģis varēja attālināties no Zemes par četriem tūkstošiem gaismas gadu un turklāt izdarīt to trijos mēnešos, tad stāsta darbība, pat no viņu viedokļa raugoties, būtu jāattiecina uz nākotni. Tādas tāles neviens kuģis, pat «Telūrs», vēl nebija sasniedzis. Taču aprakstīto cilvēku domas un darbi ne ar ko neatšķīrās no to ļaužu domām un darbiem, kuri dzīvojuši pirms daudziem gadsimtiem kapitālisma laikos! Ne mazums stāstā arī tīri tehnisku kļūdu...

— Daudz bīstamāka par nezināšanu, — piebilda Muts Angs, — ir rutīna, ietiepīga novecojušas iekārtas aizstāvēšana. Šādu nostāju parasti izraisīja personiska ieinteresētība saglabāt iekārtu, kurā tās aizstāvjiem klājas labāk nekā cilvēku vairākumam. Bet ja nu tā, tad kāda gan viņiem daļa gar visas cilvēces, visas planētas likteņiem?

Nesaprātīga degvielu un mežu izšķērdēšana, ūdens bagātību un augšņu noplicināšana, bīstami eksperimenti ar atomieročiem, — tas viss raksturoja to ļaužu rīcību un pasaules uzskatu, kuri, nesot cilvēces vairākumam postu un ciešanas, centās par katru cenu saglabāt novecojušo iekārtu. Šajos apstākļos tad arī dzima indīgā sēkla, no kuras izauga atsevišķu sabiedrības grupu, šķiru vai rasu ārkārtējās privilēģijas, varmācības un karu attaisnojums.

Bet, jo spēcīgāks kļuva privilēģētās grupas spiediens, jo stiprāk tam pretojās apspiestie un asāk izvērtās cīņa. Attīstījās abpusēja nežēlība un līdz ar to degradējās cilvēku morāle. Pārnesiet visu to no šķiru cīņas vienā zemē uz privilēģēto un apspiesto tautu un valstu cīņu, un jūs sapratīsiet, kāpēc radās militārisma ideoloģija, kāpēc karus pasludināja par mūžīgu, nenovēršamu parādību tiklab uz Zemes, kā arī kosmosā. Un tieši šeit es saskatu ļaunuma sakni — to čūsku, kuru var slēpt, cik grib, un tomēr tā dzels, jo nedzelt tā vienkārši nespēj. Atcerieties, kādas ļaunas dzeltensarkanās liesmas izplatījumā raidīja zvaigzne, kurai mēs aizlidojām garām ceļā uz mērķi..

— Čūskas Sirds! — iesaucās Taina.

— Jā, Čūskas Sirds! Tā ir arī vecās sabiedrības aizstāvju, karu nenovēršamības propagandistu sirds.

— Tātad mūsu bažas, acīm redzot, ir no senčiem mantotās čūskas sirds atbalsis! — skumji secināja Kari Rams. — Bet es no jums visiem laikam esmu vistuvāk čūskai, ja man vēl ir bažas...

— Kari! — pārmetoši iesaucās Taina.

Taču jauneklis stūrgalvīgi turpināja:

— Mēs visi pazīstam bojā gājušās planētas, kur dzīvība iznīkusi tāpēc, ka cilvēki nav pratuši novērst atomkara draudus, radīt jaunu,

pēc zinātnes likumiem organizētu sabiedrību, uz mūžīgiem laikiem darīt galu iznīcināšanas tieksmēm — izraut no savām krūtīm šo čūskas sirdi! Mēs zinām arī to, ka mūsu planēta tik tikko spējusi izvairīties no šāda likteņa. Bet ja nu viņi tur, — jaunais astronavigators paskatījās tai virzienā, no kura varēja gaidīt svešo zvaigžņu kuģi, — ja nu viņi vēl nav tikuši garām šim bīstamajam vēstures pagriezianam?

— Tas ir pilnīgi izslēgts! — Muts Angs mierīgi atbildēja. — Pastāv zināma līdzība augstāko dzīvības un sabiedrības formu tapšanā. Cilvēks var attīstīties tikai samērā stabilos, ilgstoši labvēlīgos apstākļos. Tas nenozīmē, ka pārmaiņu vispār nedrīkst būt. Vēl vairāk. Tādas noteikti bija. Bet tās neaptvēra visu planētas dabu. Katastrofas un straujas, radikālas pārmaiņas apkārtņē neapšaubāmi neļautu attīstīties augstākai domājošai būtnei. To pašu var attiecināt arī uz augstākā tipa sabiedrību, kuras pārstāvji spēj radīt varenus zvaigžņu kuģus un ielauzties izplatījuma bezgalīgajās dzīlēs. Sādi sasniegumi kļūst iespējami tikai pēc cilvēces dzīves apstākļu stabilizācijas planētas mērogā un, saprotams, bez kapitālisma katastrofiskajiem kariem... Nē, tie, kas dodas mums pretim, jau pārvarējuši savas attīstības kritisko punktu! Arī viņi daudz cietuši un cīnījušies, iekams uzcēluši īsti saprātīgu sabiedrību.

«Telūra» jaunieši ar skaļu sajūsmu uzņēma komandiera pēdējos vārdus. Arī viņu vecākie biedri, kas prata vīrišķīgi apvaldīt savas jūtas, bija dziļi aizkustināti un savīļņoti.

Kaut kur izplatījumā, aizvien vēl neiedomājami tālu, viņiem pretim lidoja kuģis no nezināmas sveša spīdekļa planētas. Un pirmo reizi kopš dzīvība attīstījusies uz mūsu planētas, cilvēkiem bija lemts saskarties ar citām domājošām būtnēm. Nav brīnums, ka šādos apstākļos astronauti zaudēja garīgo līdzsvaru. Lai mazliet nomierinātu nervus, Muts Angs pavēlēja kuģa ārstam dot visiem apkalpes locekļiem īpašas zāles.

— Mums jābūt možiem un stipriem, lai cienīgi sagaidītu savus brāļus, — komandieris nepiekāpīgi atbildēja uz daudzajiem protestiem. — Mūs gaida milzīgs darbs: vajadzēs pielikt visus spēkus, lai izprastu viņus un pastāstītu viņiem par sevi. Vajadzēs apgūt viņu zināšanas. Un atdot savas!

Varbūt tikai tagad astronauti visā pilnībā aptvēra, kādu atbildību tiem uzliek šī nepieredzētā tikšanās. Bez ierunām viņi izdzēra zāles un devās uz savām kajītēm atpūsties.

Muts Angs atstāja vadības centrālē tikai Kari Ramu un savu palīgu — Teju Eronu, tad atlaidās krēslā, nolieca galvu un aizsedza seju ar rokām. Tejs un Kari klusēja, nevēlēdamies traucēt komandiera pārdomas.

Zvaigžņu kuģis bija stipri palēninājis gaitu. Roboti nemitīgi kontrolēja rūpīgi aprēķināto kursu. Ik brīdī uz ekrāna varēja parādīties

svešā kuģa lokatora stars, un tas, ka šī stara joprojām nebija, ar katru minūti aizvien vairāk uztrauca Teju Eronu.

— Mēģiniet pavināt mūsu staru par diviem grādiem uz katru pusi! — Muts Angs negaidot ierunājās.

Tejs viegli pietvīka. Kā viņam nebija ienācis prātā tik vienkāršs atrisinājums!

Pagāja vēl divas stundas. Kari iztēlojās, kā viņu lokatora stars tur priekšā milzīgā attālumā aizslid pa kreisi, pa labi, augšup un lejup, ik mirkli noskriedams melnajā tukšumā simtiem tūkstošiem kilometru.

Piepeši kuģa komandieris gandrīz instinktīvi sajuta, ka uz lokatora ekrāna parādījies signāls. Ieraudzīt to viņš nepaguva, jo niecīgā dzirkstelīte pārāk ātri pazibēja un nodzisa uz spīdīgā melnā diska. Pat skaņas signāls tikko paspēja iedzinkstēties. Taču ar to pašu pietika, lai astronauti pielēktu kājās un gluži neviļus tuvinātu sejas ekrānam. Lai cik īslaicīga bija dzirksteles parādīšanās, tā nozīmēja ļoti daudz. Svešais zvaigžņu kuģis meklēja viņus; tas nebija pazudis izplatījuma dzīlēs. Kuģi vadīja ne mazāk prasmīgi kosmonauti, kam izdevies tikpat ātri un precīzi aprēķināt kursu. Un nu viņi mēģina ar savu lokatoru no tālienes sataustīt «Telūru». Divi niecīgi putekliši, kas iemaldījušies neaptveramā tumsas okeānā, meklē cits citu... Taču tie pārstāv divas milzīgas, saprāta vadītas pasaules, kas pašlaik saskaras ar savu virzīto starojumu kūļiem.

Muts Angs satvēra lokatora vadības kloķus un sāka vilkt spirāli no perifērijas uz tā apla centru, kurā vajadzēja atrasties svešajam zvaigžņu kuģim. Svešinieki, acīm redzot, atkārtoja šo manevru. Pēc ilgstošām pūlēm gaismas punkts beidzot sastinga melnā spoguļa trešā apla ietvaros. Un tikai abu kuģu vibrācija to laiku pa laikam izkustināja. Dzinkstošais signāls skanēja tagad nepārtraukti, un to nācās pat īpaši klusināt. Nebija šaubu, ka svešinieki jau uztvēruši «Telūra» staru un kuģi dodas cits citam pretim, tuvodamies ne mazāk kā par četrsimt tūkstoš kilometriem stundā.

Tejs Erons nolasīja mašīnas izdarīto aprēķinu rezultātus un konstatēja, ka kuģus šķir nepilni trīs miljoni kilometru. Tātad viņu rīcībā bija apmēram septiņas stundas. Pēc nedaudzām minūtēm varēs sākt bremsēšanu, kas vēl par dažām stundām atvirzīs tikšanās brīdi. Protams, tikai tajā gadījumā, ja svešais zvaigžņu kuģis tiks bremsēts ar līdzīgu intensitāti.

Taču svešinieki nesagādāja kosmonautiem liekas rūpes. Tie sāka bremsēt pat straujāk nekā «Telūrs», bet tad, noskaidrojuši tā bremsēšanas tempu, precīzi to atdarināja. Kuģi tuvojās aizvien vairāk. «Telūra» apkalpe atkal sapulcējās vadības centrālē. Astronauti vēroja, kā lokatora melnajā spogulī gaismas punkts pamazām pārvēršas plankumā. Tad plankums sāka atgādināt mazu cilindru, ko apvija biezs gredzens (visam tam nebija ne mazākās līdzības ar «Telūru»), Vēl

tuvāk — un cilindra galos parādījās kupolveidīgi izaugumi.

Zaigojošās kontūras palielinājās un izplūda, sasniedzot melnā apla malas.

— Klausieties visi! Ieņemt vietas! Bremzējam ar astoņkārtīgu pārslodzi!

Hidrauliskie sēdekļi ieslīga amortizatoru sistēmās, cilvēkiem acis satumsa un uz pieres izspiedās lipīgi sviedri. «Telūrs» apstājās un palika karājoties tukšumā, kur nebija ne augšas, ne apakšas, ne gala, ne malas. Ledainajā kosmosa tumsā, simt divu parseku attālumā no dzimtās zvaigznes — dzeltenās Saules.

Tikko atjēgušies pēc izciestās pārslodzes, astronauti ieslēdza tiešā skatījuma ekrānus un milzīgu prožektoru. Taču, izņemot miglainu spīdumu kreisajā pusē un priekšā, viņi nekā cita neieraudzīja. Prožektors nodzisa, un tad spēcīga zila gaisma iecirtās viņiem acīs.

— Polarizatorus un gaismas filtrus! — norīkoja Muts Angs.

Polarizatori nodzēsa žilbinoši zilgano spīdumu. Tai pašā brīdī varens oranžkrāsas staru kūlis ieurbās izplatījumā, apmeta loku un beidzot apgaismoja svešo zvaigžņu kuģi.

Svešinieks atradās tikai dažu kilometru attālumā. Tāda precizitāte darīja godu tiklab Zemes, kā arī svešajiem astronautiem. Svešā kuģa lielumu pagaidām bija grūti noteikt. Taču piepeši no tā izšāvās oranžkrāsas gaisma, kuras viļņu garums precīzi atbilda «Telūra» raidītajam staram. Oranžais stars parādījās, pazuda, tad radās no jauna un beidzot sastinga, it kā norādīdams ar savu smaili uz nepazīstamiem zvaigznājiem Piena Ceļa malā.

Muts Angs paberzēja pieri, ko mēdza allaž darīt spraiģu pārdomu brīžos.

— Tas droši vien ir signāls, — Tejs Erons piesardzīgi teica.

— Bez šaubām. Un es saprastu šo signālu tā: nekustīgais gaismas stars nozīmē — «palieciet uz vietas! Manevrēšu pats». Pamēģināsim atbildēt.

«Telūrs» nodzēsa savu prožektoru, pārslēdza filtrus uz svešinieka zilo gaismu un pavērsa staru pret sevi. Tai pašā mirklī oranžā gaisma svešajā kuģī nodzisa.

Astronauti, aizmērojuši elpu, gaidīja. Tagad svešo zvaigžņu kuģi varēja labi saskatīt. Tas visvairāk atgādināja milzu spoli: divus ar virsotnēm savienotus konusus. Viena, acīm redzot, priekšējā, konusa pamatni sedza kupols, bet pakalējais vērās telpā kā plata piltuve. Kuģa vidusdaļā vāji mirgoja nenosakāmu apveidu gredzens. Cauri tam varēja saskatīt cilindru, kas savienoja abus konusus. Pēkšņi gredzens it kā sabiezēja, kļuva necaurspīdīgs un sagriezās ap zvaigžņu kuģa vidu kā turbīnas rats. Svešais kuģis sāka strauji palielināties un pēc dažām sekundēm jau aizņēma visu ekrāna redzes lauku. Zemes cilvēki saprata, ka tas ir krietni lielāks par «Telūru».

— Afra, Jas un Kari, nekavējoties uz slūžu kameru! Tejs paliks vadības centrālē. Izslēgt planetāros prožektorus! — komandieris strupi pavēlēja.

Drudžainā steigā astronauti uzvilka vieglos skafandrus, ko izmantoja, pētiot planētas vai atstājot kuģi kosmiskajā telpā tālu no zvaigžņu nāvējošās radiācijas.

Muts Angs kritiski aplūkoja visus, pārbaudīja skafandru hermētiskumu un iedarbināja sūkņus. Tie acumirkli izrāva gaisu no slūžu kameras. Tikko vakuuma rādītājs sasniedza zaļo svītru, komandieris pagrieza citu pēc cita trīs rokturus. Nedzirdami, tāpat kā viss, kas notiek kosmosā, aizslidēja sāņus bruņu plates, izolācijas kārta un gaisa aizvars. Atsprāga izejas lūkas apaļais vāks, un tūdaļ hidrauliskais celtnis izspieda uz āru slūžu kameras grīdu. Četri astronauti atradās vairākus metrus virs «Telūra» priekšgala uz apaļas, margām norobežotas platformas, tā dēvētā augšējā skatu laukuma.

Zilā oreolā tītais zvaigžņu kuģis patiesībā izrādījās pilnīgi balts. Atšķirībā no «Telūra» tā virsma bija nevis spoži metāliskā, bet gan matēta un reizē tomēr žilbinoša kā vistīrākais kalnu sniegs. Tikai centrālais gredzens joprojām izstaroja vāju, zilganu mirdzumu.

Milzenis pakāpeniski tuvojās. Kosmiskajā telpā, tālu no jebkuriem gravitācijas laukiem, abi zvaigžņu kuģi jūtami pievilka viens otru, un tā bija droša ķīla, ka svešās pasaules kuģis nav no antiivielas. «Telūra» kreisajā bortā atvērās vairākas lūkas, pa kurām tika izbīdītas atsperīgas teleskopiskas caurules, kam bija jāklūst par gigantiskiem piestātnes balstiem. Balstu galus sedza elastīgi plastmasas spilventiņi ar īpašu aizsargslāni gadījumam, ja kosmosā nāktos saskarties ar kaut ko tādu, kas veidots no antiivielas.

Tikmēr svešā kuģa kupolveidīgajā priekšgalā pavērās melna sprauga un no tās izvirzījās tieviem stabiņiem nožogots balkons. Melnajā rīklē sakustējās kaut kas balts. Afrai izlauzās nopūta. Uz zvaigžņu kuģa platformas parādījās pieci nedabiski bāli ērmi, augumā apmēram līdzīgi Zemes cilvēkiem, taču krietni resnāki un ar kuprainām mugurām. Zemes iemītnieku apaļo, caurspīdīgo ķiveru vietā uz svešinieku augšup izliektajiem pleciem pacēlās gliemežvākam līdzīgs veidojums. Tā priekšpusē rēgojās izvērsti vēdekļveidīgi radziņi. Bet zem šo radziņu nojumes necaurredzamā tumsā varēja nojaust melnu stiklu.

«Telūra» skatu laukumā sapulcējušos astronautu ķiverēs atskanēja komandiera klusie smieklī.

— Es gribu nomierināt jūs visus un pirmkārt Afru, — teica Muts Angs. — Iedomājieties, kā mēs izskatāties no malas! Uzburkušas lelles ar milzīgām, apaļām galvām, kuru trīs ceturtdaļas ir... tukšas!

Afra skaņi iesmējās.

— Izšķirošais ir skafandru saturs. To izskatam nav sevišķas

nozīmes!

— Roku un kāju viņiem ir tikpat daudz, cik mums, — iesāka Kari.

Šai brīdī no svešā kuģa izbīdītais metala karkass pārklājās ar baltu, krokainu apvalku, kas pastiepās «Telūra» virzienā. Balta figūra, kurā Muts Angs nojauta pēc ranga sev līdzīgu komandieri, norādīja ar roku uz «Telūru» un tad uz otru kuģi. Tas bija nepārprotams žests.

Cilvēki nelika sevi ilgi gaidīt un izvirzīja no «Telūra» lejas daļas savienojosu galeriju, kuras uzdevums bija nodrošināt satiksmi starp kuģiem izplatījumā. Zemes tehniķi ātri izgatavoja no koka pārejas rāmi, kas, pateicoties molekulārās struktūras izmaiņām kosmiskajā salā, kļuva izturīgāks par tēraudu.

Tikmēr uz svešā kuģa izciļņa parādījās sarkana metala kubs ar melnu priekšējo sienu — ekrānu. Ģivas baltas figūras noliecās pār to, izslējās un atkāpās sānis. Mirkli vēlāk astronauti ieraudzīja uz ekrāna stipri vienkāršotu cilvēka attēlu, kura augšējā daļa ritmiski paplašinājās un sašaurinājās. Tikpat ritmiski mazas bultiņas iesāvēs šajā attēlā un atkal izlidoja no tā.

— Ģeniāli! Tā taču ir elpošana! — iesaucās Afra. — Viņi, acīm redzot, parādīs mums savas atmosfēras sastāvu, bet kā?

Atbildes vietā elpojošais modelis uz ekrāna pazuda, un to aizstāja jauna figūra — melns punkts pelēkā gredzenveida mākonī. Tas neapšaubāmi bija atoma kodols, ko aptvēra spīguļojošu punktiņu — elektronu orbītas. Mutam Angam likās, ka viņam iesprūdis kamols kaklā. Viņš nespēja teikt ne vārda. Tikām uz ekrāna jau bija izveidojušās četras figūras: divas ar treknu, baltu svītru saistītas — centrā un divas ar melnām bultām savienotas — gar malām.

Neparasta uzbudinājuma pārņemti, Zemes cilvēki skaitīja elektronus. Apakšējais, acīm redzot, okeāna galvenais elements: kodols un tikai viens elektrons, tātad — ūdeņradis. Augšējais — acīm redzot, atmosfēras galvenais elements: kodols un deviņi elektroni, tātad — fluors!

— Ai! — Afra Devi žēli iesaucās. — Fluors!..

— Skaitiet, — viņu pārtrauca komandieris, — pa kreisi: seši elektroni, tātad — ogleklis. Pa labi: septiņi, tātad — slāpeklis. Skaidrs! Lai kuģi nekavējoties izgatavo mūsu atmosfēras un vielu maiņas tabulu. Tā atšķirsies no redzētās vienīgi ar to, ka augšējā centrālā elementa — fluora vietā mēs iezīmēsim skābekli — kodolu un astoņus elektronus. 2ēl, briesmīgi žēl!

Kad Zemes pārstāvji izvirzīja savu tabulu, astronauti pamanīja, ka priekšējā baltā figūra uz svešā kuģa tiltiņa sagrībojas un ar roku satver skafandra gliemežvāku. Šo žestu «Telūra» ļaudis labi saprata. Svešā kuģa komandieris šobrīd laikam izjuta gluži to pašu, ko viņi.

Taču mirkli vēlāk baltā figūra pārliecās pāri tiltiņa margām un strauji pamāja, it kā pārcērtot kaut ko tukšumā. Pēc tam svešinieks

pacēla abas rokas un zināmā atstatumā vienu no otras nolaida tās uz leju, iezīmējot telpā divas paralēlas plāksnes.

Muts Angs atkārtoja šo žestu. Tad balto svešinieku komandieris mēmā sveicienā pacēla roku, pagriezās un pazuda sava kuģa tumšajā rīklē. Viņam sekoja arī pārējie.

— Iesim! — teica Muts Angs, nospiežot lifta sviru.

Šoreiz Afra pat nepaspēja apbrīnot lielisko zvaigžņu mirgu kosmosa melnajā tukšumā, kas allaž izraisīja viņā īpaši jūsmīgu noskaņu. Lūka aizvērās, slūžu kamerā iedegās gaisma, kļuva dzirdama sūkņa šņākšana — pirmā pazīme, ka gaiss sasniedzis Zemes cilvēkiem ierasto blīvumu.

— Būvēsim starpsienas, lai pēc tam savienotu galerijas? — jautāja kapteinim Jass Tins.

— Jā. Tieši to laikam gribējis teikt baltā kuģa komandieris. Kāda nelaimē: viņu planētas dzīvības gāze — fluors mums ir nāvējoša! Bet viņiem tikpat nāvējošs — skābeklis! Daudzi mūsu materiāli — krāsas un rnetali, kas ļoti izturīgi skābekļa atmosfērā, var sairt no viņu elpas. Odens vietā viņiem ir tā pati fluorūdeņražskābe, kas pie mums saēd stiklu un gandrīz visus minerālus, kuru sastāvā ietilpst fluorūdeņradī viegli šķīstošais silīcijs. Lūk, kāpēc mums nāksies uzstādīt caurspīdīgu starpsieni, kas izturīga pret skābekli, bet viņi uzstādīs savu, no vielām, ko nesaēd fluors. Bet tagad iesim! Mums jāsteidzas. Apspriešies pagūsim, kamēr izgatavos šīs starpsienas.

Vibrāciju dzēšanas kamera, kas atdalīja dzīvojamās telpas no «Telūra» dzinējiem, uz laiku pārvērtās ķīmiskā laboratorijā. Speciāli izlieto kristāldzidrās plastmasas loksni tagad lēni cementēja, karsējot ar apkurināšanas paklājiem.

«Telūra» bibliotēkā kūšāja darbs. Apkalpes locekļi pārbaudīja stereofilmas un fotomagnētiskos ierakstus; izvēlējās labāko mākslas darbu reprodukcijas; steidzīgi gatavoja diagramas un matemātisko funkciju rasējumus, Saules sistēmā visvairāk izplatīto vielu kristāliskās struktūras shēmas. Vienlaicīgi tika pārregulēts lielais stereoekrāns un pret fluoru izturīgā apvalkā iebūvēts virstoņu reproduktors, kas spēj precīzi atveidot cilvēka balsi.

Īsajos pārtraukumos astronauti sprieda par svešinieku dzimtās planētas neparasto atmosfēru.

Vielu cirkulācijai, kas balstās uz spīdekļa staru enerģiju un dod iespēju pastāvēt dzīvībai, arī uz šīs planētas visumā jābūt tādai pašai kā uz Zemes. Brīva, aktīva gāze — vai nu skābeklis, vai fluors, vai arī kāda cita — varēja uzkrāties atmosfērā tikai augos notiekošo procesu rezultātā. Dzīvnieki un cilvēks patērē skābekli — vai šai gadījumā fluoru, — saistot to ar oglekli — galveno elementu, no kura sastāv tiklab augu, kā dzīvnieku ķermeņi.

Uz svešās planētas tāpat jābūt fluorūdeņraža okeānam. Ar sava

spīdekļa staru enerģijas palīdzību sadalot fluorūdeņradi tāpat kā pie mums ūdeni (t. i., skābekļa un ūdeņraža savienojumu), šīs planētas augi uzkrāj ogļhidrātus un izdala brīvu fluoru, ko maisījumā ar slāpekli savukārt ieelpo cilvēki un dzīvnieki. Ogļhidrātiem sadegot fluorā, tie iegūst dzīvības norisei nepieciešamo enerģiju un pēc tam izelpo fluoroglekli un fluorūdeņradi.

Šāda vielu maiņa dod pusotras reizes vairāk enerģijas nekā mūsējā, kuras pamatā ir skābeklis. Tāpēc nav brīnums, ka tā sekmējusi dzīvības augstāko formu attīstību.

Taču fluora lielākās aktivitātes izmantošanai organiscajā dabā nepieciešams spīdekļis ar daudz spēcīgāku radiāciju. Lai augu fotosintēzes gaitā staru enerģija spētu saskaldīt fluorūdeņraža molekulu, nepietiek ar dzeltenajiem un zaļajiem stariem, bet vajadzīgi zilie un violetie. Svešinieku planētas spīdekļis, acīm redzot, ir zila, ļoti augstas temperatūras zvaigzne.

— Pretrunai — pēkšņi iestarpināja Tejs Erons. — Fluorūdeņradis taču viegli pārvēršas gāzē.

— Jā, pie plus divdesmit grādiem, — palūkojies rokasgrāmatā, atbildēja Kari.

— Bet sasilst?

— Pie mīnus astoņdesmit.

— Tātad viņu planētai jābūt aukstai! Bet tas kaut kā nesaderas ar zilu, augstas temperatūras zvaigzni...

— Kāpēc? — iebilda Jass Tins. — Planēta var būt tālu no spīdekļa. Okeāni var atrasties mērenajās vai polārajās joslās. Vai...

— Acīm redzot, tādu «vai» var būt vēl ļoti daudz, — sacīja Muts Angs. — Lai nu būtu kā būdams, fluora planētas zvaigžņu kuģis atrodas mūsu priekšā, un drīz mēs iegūsim sīkākas ziņas par svešinieku dzīves apstākļiem. Patlaban mums nesalīdzināmi svarīgāk saprast ko citu: fluors sastopams kosmosā samērā reti. Kaut gan pēdējie pētījumi pierādījuši, ka fluors ir izplatītāks, nekā agrāk domāja, un tas šajā ziņā pārcelts no četrdesmitās vietas uz astoņpadsmito, taču mūsu skābeklis atomu kopskaita ziņā ieņem pasaulē trešo vietu, tūlī aiz ūdeņraža un hēlija, un tikai tad nāk slāpekļis un ogleklis. Spriežot pēc citiem aprēķiniem, pasaulē ir divsimt tūkstošu reizu vairāk skābekļa nekā fluora. Tas var nozīmēt tikai vienu: planētu, kurās daudz fluora, kosmosā ļoti maz, bet planētu ar fluora atmosfēru, tas ir, tādu, kur ilgstoši pastāv augu valsts, kas spēj atbrīvot šo elementu no tā savienojumiem, ir vēl nesalīdzināmi mazāk. Šādas planētas zināmā mērā var uzskatīt par izņēmumu...

— Tagad es saprotu viņu komandiera izmisuma pilno žestu, — Afra Devi domīgi sacīja. — Viņi meklē sev līdzīgas būtnes un, sastapuši mūs, dabiski, bija dziļi vilušies.

— Ja viņu vilšanās ir tik dziļa, tad viņi, domājams, meklē jau sen

un droši vien tikušies ar domājošām būtnēm...

— Un tās bija parastā tipa, ar skābekļa vielu maiņu! — piebalsoja Afra.

— Bet iespējamas taču arī cita tipa atmosfēras, — Tejs Erons iebilda, — piemēram, hlora, sēra vai arī sērūdeņraža.

— Tās neder dzīvības augstākajām formām! — Afra joprojām nepiekāpās. — Vielu maiņas procesā šādas atmosfēras dotu trīs un pat desmit reizes mazāk enerģijas nekā skābeklis, Zemes varenā dzīvinošā gāze!

— Man liekas, Afrai taisnība! — Muts Angs secināja. — Visas šīs varbūtējās atmosfēras ir pārāk liels retums salīdzinājumā ar mūsējo, kas sastāv no visizplatītākajiem elementiem. Un tā nav nejaušība!

— Bez šaubām! — piekrita Jass Tins. — Taču nejaušību bezgalīgajā kosmosā laikam netrūkst. Ņemsim kaut vai mūsu pašu Zemi. Uz šīs planētas un tās tuvākajiem kaimiņiem — Mēness, Marsa un Venēras — kā zināms, ir samērā daudz alumīnija, kas vispār kosmosā sastopams diezgan reti.

— Un tomēr, lai rastu šo nejaušību atkārtojumu bezgalībā, nāktos meklēt desmitiem, ja ne simtiem tūkstošu gadu, — Muts Angs drūmi piebilda. — Pat ar pulsāciju kuģiem! Fluora planētas ļaudis meklē jau ilgi... Kā es viņus saprotu!

— Cik labi, ka mūsu atmosfēra sastāv no visparastākajiem elementiem un mūs gaida tikšanās ar daudzām jo daudzām līdzīga tipa planētām! — iesaucās Afra.

Šajā brīdī ieradās kuģa ķīmiķis un ziņoja, ka caurspīdīgais vairogs izgatavots.

— Bet vai tad mēs nevaram vienkārši apciemot viņu kuģi kosmiskajos skafandros? — vaicāja Jass Tins.

— Protams! To mēs varam tāpat kā viņi. Un šādi apciemojumi droši vien notiks. Taču pirmo iepazīšanos labāk sāksim ar demonstrējumiem, — atbildēja komandieris.

Astronauti novietoja caurspīdīgo sienu pārejas tuneļa galā, bet svešinieki izdarīja to pašu savā galerijā. Pēc tam Zemes cilvēki un svešie satikās tukšumā, kur kopīgiem spēkiem nostiprināja spraišļus un pārejas rāmi. Glāstošs pieskāriens skafandra piedurknei — šāds draudzības žests bija saprotams tiklab vieniem, kā otriem...

Tuvinot savu gliemežvāku radziņus «Telūra» ļaudīm, svešie pūlējās saskatīt aiz dūmu krāsas ķiverēm paslēptās Zemes iemītnieku sejas. Bet, ja cilvēku galvas varēja redzēt samērā labi, tad svešinieku ķiveru izliektie vairogi zem radziņu nojumēm nedeļa iespēju saskatīt gandrīz nekā. Tikai cilvēku nemaldīgā intuīcija ļāva nojaust, ka no tumsas uz viņiem sasprindzināti un labvēlīgi raugās vērīgas acis.

Aicinājumu apmeklēt «Telūru» baltās figūras nepārprotami noraidīja. Viena no tām pieskārs savam skafandram un tad ātri

izpleta rokas, it kā saplēšot kaut ko.

— Baidās, ka skafandri neizturēs skābekļa atmosfērā, — minēja Tejs Erons.

— Tāpat kā mēs, viņi grib iesākt ar tikšanos galerijā, — secināja Muts Angs.

Savienoti ar stingrām saitēm, abi zvaigžņu kuģi — sniegbaltais un metāliski spožais — nekustīgi karājās kosmiskajā tukšumā. «Telūrs» ieslēdza spēcīgus sildītājus, un tā apkalpes locekļi varēja doties uz galeriju savos parastajos darba tērpos — cieši piegulošos, zilos mākslīgās vilnas virsvalkos.

Galerijas pretējā galā iedegās zilgana gaisma — tāda, kādu var ieraudzīt tikai Zemes augstāko kalnu virsotnēs. Caurspīdīgās starpsienas, kas atdalīja divas dažādi apgaismotās kameras, šķita izveidotas no akvamarīna vai no sacietējuša jūras ūdens.

Klusumu galerijā pārtrauca tikai cilvēku paātrinātā elpošana. Tejs Erons ar elkoni aizskāra Afras plecu un sajuta, ka jaunā sieviete trīc. Komandiera palīgs uz mirkli pievilka biologi sev cieši klāt, un Afra atbildēja viņam ar ātru, pateicīgu skatienu.

Bet tad aiz starpsienas parādījās astoņi svešinieki. Vai tiešām tie bija svešinieki? Ļaucfis «neticēja savām acīm. Sirds dziļumos katrs taču gaidīja kaut ko gluži neparastu, nepieredzētu. Tāpēc jo lielāku pārsteigumu visiem sagādāja svešinieku apbrīnojamā līdzība ar cilvēkiem.

Vai maz varēja ticēt, ka šīs būtnes ieelpo visindīgāko no Zemes virsū sastopamajām gāzēm un peldas jebkurai Zemes radībai nāvējošās fluorūdeņražskābes jūrās?!

Proporcionāli ķermeņa apveidi, vidējs augums. Dīvaina, čugunpelēka āda ar sudrabainu un tai pašā laikā it kā asinssarkanu atspīdumu, kāds piemīt pulētai, sarkanai dzelzs rūdai — hematītam.

Apaļas galvas, apaugušas bieziem, zilganmelnēm matiem... Taču visievērojamākais viņu sejās bija acis — neticami lielas, iegarenas, ar spilgti izteiktu slīpu šķēlumu. Tās aizņēma gandrīz visu sejas platumu, sniedzoties līdz pat deniņiem. Tirkīza, krāsas acu baltumi šķita neproporcionāli garj salīdzinājumā ar melnajām varavīksnenēm un zīlītēm.

Acu formai un lielumam atbilstošas taisnas uzacis sakļāvās augstu denīšos ar matiem, izveidojot platu leņķi. No pieres vidusdaļas lejup uz deniņu pusi tikpat taisnā līnijā, simetriski uzacīm, auga mati. Svešinieku piere drusku atgādināja horizontāli izstieptu rombu. Deguns viņiem, tāpat kā Zemes cilvēkiem, bija samērā īss un apveltīts ar leju pāvērstām nāsīm.

Nelielajā starp violetām lūpām tikpat dzidrā debess krāsā\kā acu baltumi mirdzēja divas līdzenas zobu rindas. Augšā seja šķita stipri paplašināta, bet zem acīm tā sāka krasi sašaurināties mazliet stūrainā zoda virzienā.

Svešinieku vidū bija sievietes un vīrieši. Sievietes varēja nojaust pēc slaido kaklu graciozā izliekuma, maigākiem sejas vaibstiem un daudz kuplākiem, kaut arī īsi apgrieztiem matiem. Vīriešiem bija lielāks augums, masīvāka ķermeņa uzbūve, platāks zods. Visumā dzimuma atšķirības likās tādas pašas, kādas vērojamas uz Zemes.

Afra pamanīja, ka svešo rokām ir tikai četri pirksti. Pēc savām proporcijām tie atbilda cilvēku pirkstiem, taču, acīm redzot, bija bez locītavām, jo liecās ļoti vienmērīgi, neveidojot stūrainus izciļņus.

Kājas nevarēja labi saskatīt: pēdas ieslīga mīkstajā grīdas segumā. Toties drēbes Zemes cilvēkiem parastajā gaismā izskatījās tumši sarkanas.

Jo ilgāk lūkojās astronauti, jo saprotamāks viņiem kļuva svešinieku eksotiskais skaistums. Visvairāk valdzināja viņu milzīgās acis, kas, izstarodamas draudzīgu domu kvēli, maigi un vērīgi raudzījās cilvēkos.

— Kādas acis! — Afra jūsmīgi iesaucās. — Ar tādām vieglāk kļūt par cilvēkiem nekā ar mūsējām, kaut arī mūsu acis ir brīnīšķīgas!

— Kāpēc tā? — Tejs čukstēdams pajautāja.

— Jo lielākas acis, jo vairāk tajās tiklenes elementu un jo vairāk apkārtējās pasaules detaļu tās spēj uztvert.

Šajā brīdī viens no svešajiem paspēra soli uz priekšu un aicinoši pamāja ar roku. Galerijas viņā pusē nodzisa apgaismojums, un Kari Rams ieslēdza fluora planētas zilgano gaismu.

Astronauti izdarīja dažus uzņēmumus un ievadīja nelielā slūžā virstoņu reproduktoru. Svešie satvēra to un uzstādīja uz trijkāja. Tad Kari Rams pavērsa pret reproduktora antenas kausiņu šauru radioviļņu kūli, un baltā zvaigžņu kuģa galerijā sāja skanēt Zemes valoda un muzika. Tādā pašā veidā svešiniekiem nodeva gaisa analizatoru, kas ļāva noteikt viņu planētas atmosfēras sastāvu, spiedienu un temperatūru. Kā jau bija gaidāms, temperatūra baltajā kuP-izrādījās zemāka nekā uz mūsu planētas un nepārslēdza septiņus grādus. Atmosfēras spiediens bija augstāks nekā Zemes virsū, bet smaguma spēks gandrīz vienāds.

— Viņi paši droši vien ir siltāki, — ieminējās Afra. — Arī mēs taču esam siltāki par apkārtējo vidi. Es domāju, ka viņu ķermeņa temperatūrai jābūt ap četrpadsmit grādu.

Svešie atsūtīja savus aparātus ar režģiem pārklātās kastītēs, kas ļoti apgrūtināja to uzdevumu noteikšanu.

No vienas kastītes atskanēja augstas, dzidras, it kā tālumā gaistošas skaņas. «Telūra» ļaudis saprata, ka svešie dzird augstākus

toņus nekā Zemes cilvēki. Un, ja tikai viņu dzirdes diapazons nav daudz plašāks kā cilvēkiem, tad mūsu runas un mūzikas zemākos toņus fluora planētas iemītnieki droši vien nedzirdēja.

Pēc brīža svešie atkal iededzināja cilvēku acīm parasto gaismu. Caurspīdīgajai starpsienai tuvojās divi fluora planētas iemītnieki — vīrietis un sieviete. Abi nesteidzīgi nometa tumši sarkanos tērpus un, sadevušies rokās, sastinga, pēc tam sāka lēni griezties, ļaujot apskatīt savus ķermeņus. Fluora planētas iemītnieku auguma harmoniskās proporcijas pilnīgi atbilda Zemes cilvēku skaistuma jēdzienam. Nedaudz skarbāki apveidi, asākas iedobumu un izliekumu līnijas tikai izcēla svešo ķermeņu skulpturālo pilnību.

Viņu galvas skaisti un lepmi vainagoja augstos kaklus; vīrietim bija strādnieka un cīnītāja platie pleci, bet sievietes — domājošo būtnu mātes — platie gurni nekādi nemazināja iespaidu par viņas intelektuālo spēku.

Kad svešie aicinoši pamāja ar roku un nodzēsa dzelteno Zemes gaismu, cilvēki zināja, kas viņiem jādara.

Pēc komandiera lūguma pie caurspīdīgās starpsienas nostājās Tejs Erons un Afra Devi. Neraugoties uz īpatnējo apgaismojumu, kurā ķermeņi ieguva aukstu zilgana marmora nokrāsu, astronauti sajūsmā uzelpoja — tik spilgts un pārliecinošs bija viņu biedru skaistums. To, liekas, saprata arī svešie, jo saskatījušies viņi sāka rosīgi apmainīties ar žestiem.

Pēc kāda laika svešie pabeidza filmēšanu, ieslēdza gaismu un izvirzīja uz priekšu zaļu ekrānu, uz kura parādījās mazas figūriņas. Tās kāpa stāvā kalnā un nesa kaut kādus lielus priekšmetus. Tikusi kalna virsotnē, katra figūriņa nometa savu nastu un apgūlās. Tā, acīm redzot, bija multiplikācijas filma, kas liecināja par nogurumu, vēlēšanos atpūsties. Arī Zemes cilvēki sajuta, cik ļoti viņus nogurdinājusi sasprindzinātā gaidīšana un daudzie neparastie iespaidi. Fluora planētas iedzīvotāji, acīm redzot, bija cerējuši sastapties ar citām domājošām būtnēm un attiecīgi sagatavojušies, radot, piemēram, šādas «sarunu» filmas.

«Telūra» apkalpe, kas šādu tikšanos nebija gaidījusi, tomēr atrada izeju no sarežģītās situācijas. Astronauti nolika pie starpsienas uzmetumu reproducēšanas ekrānu, un kuģa mākslinieks Jass Tins ātri uzskicēja uz tā vairākas zīmējumu sērijas. Vispirms viņš attēloja nogurušus cilvēciņus, tad uzzīmēja jocīgu seju ar tik jautājošu izteiksmi, ka svešie atdzīvojās tāpat kā pirms, kad viņu priekšā nostājās Tejs Erons un Afra Devi. Pēc tam mākslinieks uzskicēja Zemes orbītu ap Sauli un sadalīja to divpadsmit daļās. Svešie drīz atbildēja ar līdzīgu shēmu. Abās pusēs ieslēdza metronomus, kas palīdzēja noteikt mazo laika iedaļu salīdzināmos lielumus. Pamatojoties uz tiem, izdevās noskaidrot, ka fluora planētas diennakts ilgst četrpadsmit

stundas, bet gads — deviņsimt diennaktis pēc Zemes laika rēķina.

Pārtraukumam, ko ierosināja svešinieki, vajadzēja ilgt piecas stundas.

Dzīli saviļņoti un mazliet apmulsuši, ļaudis atstāja galeriju. Drīz abos caurules galos nodzisa ugunis, tika izslēgts arī kuģu ārējais apgaismojums. Abi milzeņi likās sastinguši telpā, it kā viss dzīvais tajos būtu aizgājis bojā — pārleidojies izplatījuma šaušalīgajā salā un tumsā.

Bet kuģu iekšienē dzīve, kvēla, zinātkāra un darbīga, nenorima ne mirkli. Cilvēka bezgala atjautīgais prāts meklēja arvien jaunas un jaunas iespējas, kas ļautu kosmosa tālēs dzimušiem domu brāļiem dot kaut cik pilnīgu priekšstatu par atziņām un cerībām, ko Zemes iemītnieki izauklējuši gadu tūkstošos — gan sūrā darbā, gan arī briesmās un ciešanās. Par zināšanām, kas cilvēku atbrīvoja vispirms no mežonīgās dabas untumiem, tad — no mežonīgās iekārtas patvarībām, no slimībām un priekšlaicīga vecuma un pēdīgi izveda viņu bezgalīgajos kosmosa plašumos.

Otrā tikšanās galerijā sākās ar karšu demonstrējumiem. Kā Zemes cilvēki, tā fluora planētas iedzīvotāji nepazina šajās kartēs atzīmēto zvaigznāju apveidus. (Tikai daudz vēlāk Zemes astronomiem izdevās precīzi noteikt fluora planētas zilā spīdekļa atrašanās vietu.) Svešā kuģa ceļš veda uz kādu zvaigžņu kopu Čūsksneša ziemeļu nomalē un šķērsoja «Telūra» kursu, kad tas skāra Herkulesa zvaigznāja dienvidu robežas.

Tikmēr svešinieku galerijā uzstādīja prāvu sarkana metala režģi. Režģa aizmugurē kaut kas uzvirpuļoja, plāksnes nodrebēja, pagriezās ar šķautni pret skatītājiem un pazuda. Režģa vietā parādījās gigantisks tukšums, kurā pa slēgtām orbītām joņoja apžilbinoši zilas lodes — fluora planētas pavadoņi. Drīz kļuva redzama arī pati planēta. Blīva zilu mākoņu josta apvija tās ekvatoru. Poli un polārās zonas zaigoja pelēcīgi sarkanā spīdumā, bet mēreno joslu mirdzošais baltums atgādināja svešā zvaigžņu kuģa virsmu. Šeit, caur tvaikiem vāji piesātināto atmosfēru varēja nojaust kontinentu, jūruun kalnu apveidus. Planēta bija lielāka par Zemi. Atrā griešanās radīja tās apkārtņē varenu elektrisku lauku. Cerīnkrāsas kāvu strēles, izšaudamās no planētas ekvatoriālās joslas, ielauzās tālu izplatījumā.

Nemanīdami laika ritumu, astronauti stāvēja pie caurspīdīgās sienas, aiz kuras nezināma ierīce turpināja satriecoši reāli uzburt fluora planētas ainavas. Zemes cilvēki ieraudzīja fluorūdeņraža okeāna violetos viļņus, kas-apskaloja melnas smiltis, sarkanas klintis un sudrabainā mēness gaismā spīguļojošas kalnu nogāzes. Jo tuvāk poliem, jo dzidrāks kļuva gaiss un jo spožāks un tīrāks fluora planētas violetā spīdekļa starojums.

Ar spilgtu opāla mirdzumu izcēlās apaļas, vaļņveidīgas un lēzeni

krokotas kalnu virsotnes. Dziļas ielejas, kas sniedzās no polārajiem kalniem līdz dienvidjūru izrobotajiem krastiem, tinās zilā pakrēslī. Jūras līčus vietvietām klāja dūmakaina opalescējošu mākoņu sega. No sarkana metala un zaļiem akmeņiem celti gigantisku ēku kompleksi aptvēra jūru krastus un pa vertikālajām ielejām aizstiepās polu virziena. Šos milzīgos, no liela augstuma redzamos ēku savirkņējumus vietām šķīra plašas zaļganzilu augu joslas vai plakani kalnu kupoli, kas vizuāloja gluži kā mēness akmeņi. Bet polu apaļās fluorūdenražā ledus cepures atgādināja Zemes cilvēkiem milzīgus safirus.

Zilas un violetas krāsas valdīja visur. Pat gaiss likās piesūcināts ar zilganu spīdumu. Svešās planētas ainava šķita auksta un bezkaislīga kā gaismas rotaļa kristālā. Tā bija pasaule, kurā nejuta siltuma, Zemes sarkano, oranžo un dzelteno krāsu tīkamās daudzveidības.

Pilsētas virknējās cita citai blakus abu pusložu polārajās un mērenajās joslās. Ekvatora tuvumā kalni kļuva arvien stāvāki un drūmāki. Pāri garaiņu aizmiglotajai jūras virsmai rēgojās šķautnainas virsotnes. Ekvatoram paralēlas, nebeidzamas kalnu grēdas apjoza planētas tropiskos apgabalus.

Tur nerimtīgi mutuļoja zili tvaiki: varenā spīdekļa sakarsētais fluorūdenradis viegli izgaroja un milzīgu mākoņu veidā virzījās uz mērenajām joslām, kur sabiezēja un nolija zemē. Gigantu cienīgi dambji savaldīja straujās plūsmas un padarīja tās par neizsīkstošu enerģijas avotu.

Pilsētas uz ekrāna tuvojās. Salti zilganajā gaismā to kontūras iezīmējās sevišķi asi. Visur, kur vien vērās acis, visās planētas apdzīvotajās joslās, izņemot noslēpumaino, zilo tvaiku miglā slīgstošo tropisko apgabalu, varēja saskatīt cilvēku vadītā dabas pārveidošanas procesa rezultātus. Pārvērtības bija krietni lielākas nekā uz Zemes, kur neskarti saglabājušies vēl milzīgi rezervāti, senas drupas un pamestas raktuves.

Neskaitāmu paaudžu darbs bija izaudzis pāri kalniem un aptvēris visu fluora planētas virsmu. Dzīvība, šķiet, pilnīgi pārvaldīja straujo ūdeņu un blīvās atmosfēras stihiju, ko caurstrāvoja zilās zvaigznes stari un piesātināja vareni elektrības lādiņi.

Zemes cilvēki aizgrābti vēroja fantastisko ainu, un viņu atmiņā uzpeldēja dzimtās planētas skati. Ne tā, kā dzimteni iztēlojās viņu senči atkarībā no dzimšanas un dzīves vietas. Visa Zeme reizē visu savu klimatisko joslu daudzveidībā šajā brīdī it kā nostājās astronautu acu priekšā. Bezgala skaistas un vilinošas likās sudrabainās stepes, tumšo eglu un ciedru, balto bērzu, spārnoto palmu un milzīgo eikaliptu meži. Ziemeļzemju miglainie krasti, sūnām pārklātās klintis un baltie koraļļu rifi tropisko jūru dzidrajā zilgmē. Debesis ar baltām mākoņu aitiņām, zeltītās saules svelme un pelēcīgi lietūs plīvuri. Mūžīgās gadalaiku maiņas. Un visā šajā krāšņumā — vēl lielāka,

dzīvēnāka cilvēku daudzveidība. Domu un darbu, sapņu un pasaku, bēdu un prieku, deju un dziesmu skaistums...

Droši vien svešie ar savām milzīgajām, slīpajām acīm saskatīja fluora planētas vēsajās krāsās daudz vairāk nekā Zemes cilvēki. Lai nu kā, savas planētas samērā vienmuļās dabas pārveidošanā viņi bija aizgājuši ļoti tālu.

Tad astronautos pakāpeniski nobrieda skumja doma: mēs, kas dzīvojam simtiem tūkstošu reižu biežāk sastopamā skābekļa atmosfērā, esam jau atraduši un vēl daudzkārt atradīsim sev piemērotus dzīves apstākļus, mēs satiksimies ar brāļiem — citu zvaigžņu pasaulu cilvēkiem. Bet viņi? Retā fluora bērni ar neparastajiem olbaltumiem un kauliem, ar zilajiem asinsķermenīšiem, kas uzsūc fluoru, tāpat kā mūsu sarkanie — skābekli!

Šie ļaudis pēc būtības ieslēgti savas planētas ierobežotajā telpā! Un laikiem jau sen viņi klaiņo pa izplatījumu, meklējot brāļus vai vismaz planētas ar fluora atmosfēru. Bet kā gan lai kosmosa bezdibeņos atrod tik retas pērles, ko citu no citas šķir varbūt tūkstošiem gaismas gadu?

Svešo galerijā fluora planētas ainavas nomainīja kolosālu celtnu skati. Ieliekto sienu formas brīžiem atgādināja tibetiešu arhitektūru. Nekur nemanīja taisnu leņķu un horizontālu virsmu — visas plaknes slaidi izlocījās, vītņveidīgi vai spirāliski pārejot no vertikāles uz horizontāli.

Beidzot tālumā parādījās kaut kas līdzīgs tumšai, ovālai piltuvei. Tās apakšējo daļu veidoja plats spirālceļš, kas, celdamies aizvien augstāk, pazuda gigantiskā celtnē. Ieeju šajā celtnē, kas nebija mazāka par veselu pilsētu, greznoja gaiši zilas, viļņveidīgas zīmes. Ieeja tuvojās. Drīz dziļumā jau varēja saskatīt milzīgu, vāji apgaismotu zāli ar vizuļojošām fluoršpata sienām.

Bez jebkāda brīdinājuma ekrāns satumsa. Cilvēki, kas bija sagatavojušies ieraudzīt kaut ko ārkārtīgu, izjuta to kā smagu triecienu. Tai pašā mirklī galerijā iedegās zilganā gaisma un parādījās svešie kosmonauti. Šoreiz viņi nepārprotami steidzās.

Tūlīt uz ekrāna pavīdēja virkne attēlu. Tie nomainīja cits citu tik ātri, ka «Telūra» ļaudīm bija grūti tos apjēgt. Kaut kur izplatījuma tumsā lidoja sniegbalts zvaigžņu kuģis. Tā centrālais gredzens strauji griezās un zibsnīdams raidīja uz visām pusēm starus. Pēkšņi gredzens apstājās, un kuģis palika karājoties kosmiskajā bezdibenī kādas gaišzilas pundurzvaigznes tuvumā.

No kuģa tālumā aiztraucās stari. Īsām svītriņām tie zibēja uz ekrāna, kura kreisajā stūrī drīz parādījās otrs tikpat balts zvaigžņu kuģis. Staru svītriņas sasniedza to, un tad blakus kļuva redzams vēl viens zvaigžņu kuģis, kurā skatītāji tūdaļ pazina savu «Telūru». Vēl mirklis, un viņu kaimiņš, atsaucies sava biedra aicinājumam, jau bija

atvirzījies no «Telūra» un pazudis melnajā tālē...

Muts Angs nopūtās tik skaļi, ka apkalpes locekļi pavērās viņā ar mēmu jautājumu.

— Jā! Viņi drīz aizies. Kaut kur lido otrs kuģis, ar kuru viņiem, acīm redzot, ir sakari. Lai gan es nevaru iedomāties, kā tas iespējams tik neizmērojamā attālumā... Patlaban otrajam kuģim atgadījusies kļūme, tā signāls sasniedzis mūsu svešiniekus vai, pareizāk, draugus...

— Varbūt kuģis nav bojāts, bet atradis kaut ko svarīgu? — klusi jautāja Taina.

— Varbūt. Katrā ziņā viņi dodas prom. Mums jāsteidzas visiem spēkiem, lai paspētu pār fotografēt, pierakstīt pēc iespējas vairāk. Un pats galvenais — kartes, kursi, tikšanās vietas... Es nešaubos, ka viņi jau tikušies ar skābekļa cilvēkiem, tādiem kā mēs.

Sarunā noskaidrojās, ka svešie var uzkavēties vēl vienu Zemes diennakti. Īpašu stimulatoru uzmundrināti, ļaudis strādāja tik ātri un pacilāti, ka neatpalika no neizsīkstošās enerģijas pilnajiem fluora planētas iedzīvotājiem.

Pār fotografējot mācību grāmatas, reizē ar zīmējumiem un vārdiem pierakstīja arī svešās valodas skaņas. Abu kuģu ķيميķi apmainījās ar minerālu, šķidrumu un gāzu kolekcijām un centās cits citam izskaidrot simbolus, kas apzīmēja gan dzīvās, gan nedzīvās vielas struktūru. Bāla aiz noguruma Afra nemitīgi pētīja fluora planētas iedzīvotāju fizioloģisko procesu diagramas, ģenētiskās formulas, kā arī organismu attīstības embrioloģisko stadiju shēmas.

Kad bija aizritējušas divdesmit stundas, galerijā parādījās Tejs un Kari. Viņi nesa garos ruļļos satītas zvaigžņu kartes, kurās bija atzīmēts viss «Telūra» ceļš no Saules līdz tikšanās vietai. Svešie sāka steigties vēl vairāk. Zemes cilvēku atceres mašīnas pierakstīja nepazīstamu zvaigžņu koordinātes, astrofiziskus datus, sarežģītas likloču linijas, kas apzīmēja abu balto kuģu ceļus. Visu to bija paredzēts atšifrēt vēlāk — pēc svešinieku sagatavotajām paskaidrojumu tabulām.

Un beidzot cilvēki nespēja atturēties no prieka saucieniem. Vispirms pie vienas, tad pie otras, trešās, ceturtās, piektās zvaigznes parādījās punktiņi, kas izauga par planētām.

Neveikla, resnvēderaina zvaigžņu kuģa attēlu nomainīja citu, slaidāku lidaparātu uzņēmumi. Uz šo kuģu ovālajām platformām varēja saskatīt skafandros tērptas būtnes, kas neapšaubāmi bija cilvēki. Planētu un kuģu attēlus vainagoja skābekļa simbols — atoms ar astoņiem elektroniem. Taču zvaigžņu kuģu ceļi uz ekrāna savienoja tikai divas planētas: vienu, kas atradās tuvu lielumam, sarkanam spīdeklim, un otru, kas riņķoja ap spilgtu, dzeltenu zvaigzni. Acīm redzot, dzīvība uz triju pārējo zvaigžņu planētām vēl nebija sasniegusi tik augstu līmeni, lai paceltos kosmosā, vai arī tur vispār vēl nebija radušās domājošas būtnes.

To noskaidrot Zemes cilvēkiem šajā reizē neizdevās. Taču viņu rokās bija nenovērtējamas ziņas par ceļiem, kas veda uz šīm apdzīvotajām pasaulēm daudzu simtu parseku attālumā no abu kuģu tikšanās vietas.

Pienāca laiks šķirties.

Kuģu apkalpes nostājās viena otrai pretim pie caurspīdīgās sienas. Zemes cilvēki un pelēkādainie fluora planētas iemītnieki apmainījās glāstošiem žestiem, smaidiem un abām pusēm saprotamiem skatieniem.

Neizsakāmi dziļas skumjas pārņēma «Telūra» ļaudis. Pat atvadišanās no dzimtās Zemes, kuru astronautiem bija lemts ieraudzīt tikai pēc septiņiem gadu simtiem, neizraisīja tik sāpīgu priekšstatu par neatgūstamu zaudējumu. Neviena no viņiem nespēja samierināties ar apziņu, ka pēc nedaudzām minūtēm šie skaistie, divainie, jaukie cilvēki uz visiem laikiem pazudīs kosmosa bezdibeņos, lai vienuļi un bezcerīgi turpinātu meklēt sev radniecīgu dzīvību.

Varbūt tikai šobrīd astronauti pilnīgi un līdz galam saprata, ka visos meklējumos, centienos un sapņos svarīgākais tomēr ir cilvēks. Jebkurai civilizācijai, jebkurai zvaigžņu sistēmai, veselai galaktikai, bezgalīgajam Visumam — cilvēks, viņa prāts un jūtas, spēks un skaistums, viņa dzīve un darbs ir un paliek pats galvenais!

Cilvēka attīstība un laime — lūk, neaptveramās nākotnes galvenais uzdevums, kas jārisina pēc tam, kad pieveikta Čūskas sirds un izbeigta dzīvības enerģijas nejēdzīgā un ļaunprātīgā izšķērdēšana sabiedrības zemākajās attīstības pakāpēs...

Svešinieku komandieris padeva kādu zīmi. Jaunā sieviete, kas bija demonstrējusi fluora planētas iedzīvotāju skaistumu, izplestām rokām metās pie starpsienas, it kā gribētu apkampt savas daļiņas Zemes māsas. Tai pašā mirklī gaisma galerijas viņā pusē nodzisa un satumsušais stikls kļuva par dzelmi, kurā nogrima visas cilvēku jūtas.

— Arējai grupai uzvilkt skafandrus un atvienot galerijas! — sprigajā klusumā ielauzās Muta Anga balss. — Mehāniķiem un navigatoriem ieņemt savas vietas! Gatavosimies startam!

Ļaudis sāka izklist. Aiznesa aparatūru. Tikai Afra, ko vāji apspīdēja caur atvērto lūku krītoša blāva gaisma, joprojām stāvēja pie starpsienas.

— Afra, mēs drīz slēgsim lūku! — no kuģa iekšienes sauca Tejs Erons. — Gribas pavērot, kā viņi aizlidos.

Pēkšņi jaunā sieviete atkāpās un, kliegdama: «Pagaidiet! Tej, pagaidiet!», aizskrēja pie komandiera. Pārsteigtais palīgs kādu brīdi palika neizpratnē. Taču Afra drīz atgriezās kopā ar Mutu Angu.

— Tej, prožektoru galerijā! Izsauciet tehniķus, uzstādiet atkal ekrānu! — komandieris ātri norīkoja.

Ļaudis steidzās kā avārijas laikā. Spēcīgs gaismas stars ielauzās

galerijas dziļumā un sāka mirkšķināt tādā pašā ritmā, kādā «Telūra» lokators bija raidījis signālus, kuģiem pirmo reizi tiekoties. Mirkli vēlāk svešie pārtrauca darbus un atgriezās galerijā. Tad Zemes cilvēki iededza zilgano gaismu, un Afra tricēdama noliecās pāri ekrānam, kas atveidoja viņas steigā zīmētos uzmetumus.

Tiklab Zemes, kā fluora planētas cilvēku iedzimtības mehānismi principā bija vienādi. Uzskicējusi tos, Afra simboliski attēloja cilvēka organismā notiekošo vielu maiņas procesu, kura gaitā tiek apgūta augu uzkrātā staru enerģija. Tad viņa pameta skatienu uz nekustīgajiem svešinieku stāviem, enerģiski pārsvītvoja savā diagrammā fluora atomu un tā vietā iezīmēja skābekli.

Svešie nodrebēja. Viņu komandieris paspēra dažus soļus uz priekšu un, cieši piespiedis seju pie caurspīdīgās starpsienas, ar savām lielajām acīm uzmanīgi aplūkoja Afras neveiklos zīmējumus. Pēkšņi viņš pacēla abas rokas pāri galvai un zemu paklanijās Zemes sievietei.

Svešinieks bija uztvēris pārdrošo ideju, kas pēdējā mirklī dzimusi Afras smadzenēs un, šķiršanās sāpju pamudināta, izlauzās uz āru. Pašos pamatos grozīt ķīmiskos procesus, kas liek funkcionēt cilvēka organismam! Tieši ietekmējot iedzimtības mehānismu, aizstāt vielu maiņā fluoru ar skābekli! Saglabāt visas fluora cilvēku īpatnības, reizē panākot, lai viņu organisms darbotos uz citas enerģētiskas bāzes! Šis uzdevums bija tik gigantisks, ka diezin vai pat septiņi gadu simti, kas šķīra «Telūru» no Zemes, spēja kaut cik ievērojami tuvināt tā atrisināšanas laiku.

Un tomēr, cik daudz varētu paveikt ar abu planētu kopīgajiem spēkiem! It īpaši, ja tām pievienotos vēl citas domājošu būtnu apdzīvotas planētas... Nē, fluora cilvēce noteikti nepazudīs bez pēdām Visuma dziļēs!

Tāpat kā Zemes cilvēki, arī svešie, acīm redzot, ticēja prāta varenībai. Lūk, kādēļ Afras izšķiltā cerību dzirkstele padarīja svešiniekus tik možus, ka viņu atvadu sveicieni likās skaidri runājam par jaunu tikšanos nākotnē.

Abi zvaigžņu kuģi lēni attālinājās, izvairīdamies viens otru aizskart ar savu palīgdzinēju ugunsstrūklām. Drīz baltais kuģis viscaur ietinās žilbinošā liesmu mākonī. Kad šis mākonis nobālēja un pēdīgi apdzisa, tā vietā vairs nevarēja saskatīt neko citu, izņemot kosmosa mūžīgo tumsu.

Tad arī «Telūrs», pamazām kāpinot ātrumu, iesāka pulsāciju, un tā kļuva it kā par tiltu, kas saīsina nepārskatāmos attālumus starp zvaigznēm. Patvērušies aizsargapvalkos, cilvēki vairs neredzēja, kā pieaug pretim lidojošie gaismas kvanti un tāli spīdekļi iegūst aizvien violetāku nokrāsu. Pēc tam zvaigžņu kuģis iegrima nulltelpas neizdibināmajās dziļēs, aiz kurām to gaidīja Zemes straujā, ziedošā dzīve.